

Theater van de vervuiling

VOOR ECHT VERKLAARD

In *Giulio Cesare* van de Societas Raffaello Sanzio ligt het spel met de dood zo dicht bij de werkelijkheid dat de grenzen vervagen van wat wij (nog) als theater willen of kunnen zien, zegt Koen Tachelet.

‘Extieme’ lichamen

1. Aanleiding: Les Désirables

‘Papa, ik vind arme meisjes zo mooi,’ vertrouwt mijn zesjarige dochter mij toe bij het ontbijt. Ik ben op slag wakker. ‘Waarom?’ ‘Arme meisjes zijn zo dun en hebben lange haren.’ ‘En waar heb jij die arme meisjes gezien?’ vraag ik. ‘Daar,’ zegt ze en wijst naar een advertentie voor *Les Misérables*. Arme meisjes zijn mooi en dun en hebben lange haren. Les misérables sont désirables. Zo geruststellend zijn beelden geworden, zo problematisch hun mogelijke bijdrage tot de vorming van een ethisch bewustzijn. Het beeld van arme meisjes maakt voor mijn dochter deel uit van een gemediatiseerde werkelijkheid die niet verbonden is met echte armoede (die is meestal kaal, dik en lelijk), maar met andere beelden: The Spice Girls, de graatmagere chic van de modebladen, Barbie en Ken. Les Désirables.

In onze eerste – wereld gebeurt het activeren/commercialiseren van medeleven via dezelfde iconografie waarvan ook trendy kledij, musicals, speelgoed en films gebruik maken. Onze gevoeligheid ervoor wordt mede bepaald door een lichaamsbeeld waarin dun en dik naast fysieke ook morele categorieën zijn, en waarin lichaam en ziel als een twee-eenheid beschouwd worden. Aan het lichaam wordt afgelezen hoe het met de ziel gesteld is. Zo gaat de cultus van het slanke lichaam uit van de veronderstelling: hoe slanker/dunner het lichaam, des te zuiverder de ziel. En omgekeerd: wat afwijkt van het slanke lichaam – het te dikke, ouder wordende, zieke of mismaakte lichaam – vertelt een ander, groter verhaal: dat van onze sterfelijkheid, onze onzuiverheid, onze zondigheid.

De sublimering van menselijke ellende in

de kunst, via het tonen van misvormde, zieke, gehandicapte lichamen, was een van de gesprekspunten in een lange nachtelijke discussie, naar aanleiding van de voorstelling *Giulio Cesare*, die tijdens het voorbije kunstfestival VALDESARTS het nodige stof deed opwaaien. Tijdens die discussie viel het woord ‘heroïne chic’, als een mogelijke associatie met de anorectische meisjes die in het tweede deel van *Giulio Cesare* de rollen vertolken van Brutus en Cassius. De onderliggende vraag is belangrijk: zit ook het anorectische lichaam niet in hetzelfde culturele netwerk waartoe ook de commerciële en culturele recuperatie van menselijk tekort door mode- en speelgoedproducenten of door voorstellingen als *Les Misérables* behoren? Of anders gezegd: is ook hier sprake van wat Rudi Laermans in zijn tekst over Meg Stuart (*Etcetera 60*) omschrijft als de recente tendens in de podiumkunst om te ‘koketteren met ziekte, aids en besmet bloed’, terwijl de ‘mise-en-scène van het geruïneerde lichaam noch meer, noch minder dan een louter symbolische representatie is van een alles bij elkaar bijster oninteressante gedachte. Niet zozeer het getoonde zelf moet obscene heten, wel de boodschapperige eenduidigheid, de transparantie van de eindeloos gevarieerde slogan “ik zal sterven, en jij ook!”’

Het geruïneerde lichaam. In *Giulio Cesare* is het meer dan dominant aanwezig. Of beter: zijn ze dominant aanwezig. Want in deze voorstelling kan je niet spreken over hét geruïneerde lichaam. Elk lichaam vertelt hier een eigen verhaal. Niet op een eenduidige manier, maar op elk moment complex en dubbelzinnig: krachtig en kwetsbaar tegelijk, schokkend en verleidelijk, theateraal en natuurlijk. De emoties die deze li-

chamen oproepen, zijn net zo complex en dubbelzinnig. In het kijken ernaar besef je wat onze blik kan en wil verdragen, hoe die blik kiest, uitsluit en afwijst, kortom geladen is met moraliteit. Schrijven over dit soort voorstellingen is een hachelijke onderneming. Beschrijf je de fysieke en emotionele reactie die *Giulio Cesare* teweegbrengt, of kies je ervoor om afstand te nemen en te objectiveren, in een poging het verhaal te beschrijven dat met die geruïneerde lichamen verteld wordt. Deze tekst heeft voor het laatste gekozen, om daarmee – hopelijk – ook iets over het eerste te vertellen.

2. Ceci n'est pas un acteur

In de voorstelling spelen twee anorectische actrices (Brutus 2 en Cassius 2, in het tweede deel). Daarnaast is er nog een man die lijdt aan overgewicht (Cicero), een keelkankerpatiënt (Antonius) en een ziekelijke oude man (Caesar). De andere rollen (onder meer die van Brutus 1 en Cassius 1 in het eerste deel) worden door gezonde acteurs' vertolkt. Onder hen een aantal die zichzelf een tijdelijke handicap toebrengen: Brutus die zijn eigen stemgeluid vervormt via een vibrator en door helium in zijn stembanden te pompen, de Stanislavski-figuur die tijdens het spreken een vingercamera in zijn keel steekt, de oude man die met touwen wordt ingesnoerd.

De verleiding is groot om al deze figuren onder één noemer te vangen: *creeps*, gecast in functie van de schok die regisseur Romeo Castellucci beoogt. Nu is het juist zo'n gemeenschappelijke noemer die het moeilijk maakt om dat effect nauwkeurig te omschrijven. Misschien is het zinvoller om te zien waar de verschillen liggen.